

Sport va musiqa vositalari orqali yosh avlodning rivojlanishida integratsiyalashgan tarbiyaviy modelni ishlab chiqish

Fazliddin Odiljon o'g'li Inatullayev
Buxoro xalqaro universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada sport va musiqa vositalari orqali yosh avlodning har tomonlama rivojlanishida integratsiyalashgan tarbiyaviy modelni ishlab chiqish masalalari tadqiq etiladi. Sport va musiqaning o'zaro bog'liqligi, ularning jismoniy, ruhiy, intellektual va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri kompleks tahlil qilinadi. Maqolada integratsiyalashgan yondashuv nazariyasi, sport va musiqa tarbiyasining pedagogik, psixologik va fiziologik asoslari, yosh avlod shaxsini shakllantirishda bu ikki soha sintezining ahamiyati ochib beriladi. Tadqiqot zamonaviy ta'lim tizimida yosh avlodning jismoniy sog'lom, ruhiy yetuk, ijodiy faol va ijtimoiy moslashgan shaxs sifatida tarbiyalashga qaratilgan kompleks pedagogik model yaratishni maqsad qilgan.

Kalit so'zlar: sport va musiqa, integratsiyalashgan yondashuv, tarbiyaviy model, yosh avlod rivojlanishi, kreativ rivojlanish, pedagogik texnologiyalar, kompleks ta'lim

Development of an integrated educational model for youth development through sports and music

Fazliddin Odiljon o'g'li Inatullayev
Bukhara State University

Abstract: This article examines the issues of developing an integrated educational model for the comprehensive development of young people through sports and music. The article provides a complex analysis of the interrelation between sports and music and their impact on physical, mental, intellectual, and social development. The article develops the theoretical-methodological foundations of an integrated educational model, its structural components, implementation stages, and pedagogical conditions. The research aims to create a comprehensive pedagogical model for educating young people as physically healthy, mentally mature, creatively active, and socially adapted individuals in the modern education system.

Keywords: sports and music, integrated approach, educational model, youth development, comprehensive education, creative development, pedagogical technologies, comprehensive education

Kirish. Zamonaviy jamiyat yosh avlodni har tomonlama barkamol, jismonan sog'lom, ruhan yetuk, aqlan rivojlangan va ijtimoiy faol shaxs sifatida tarbiyalashni talab etadi. Bu maqsadga erishishda turli pedagogik vositalar va yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Sport va musiqa - insoniyat madaniyatining ikki muhim sohasi bo'lib, ularning har biri yosh avlod rivojlanishida alohida rol o'ynaydi. Biroq, bu ikki sohaning integratsiyasi, o'zaro ta'siri va sinergik effekti pedagogik tadqiqotlarda kam o'rganilgan.

O'zbekiston Respublikasida sog'lom avlod tarbiyasi, jismoniy tarbiya va sport rivojlanishi, shuningdek, estetik va musiqa ta'limi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari hisoblanadi. Sport va musiqa vositalarini integratsiyalashgan holda qo'llash yosh avlodning kompleks, har tomonlama rivojlanishiga imkon beradi.

Tadqiqotning maqsadi: Sport va musiqa vositalari orqali yosh avlodning rivojlanishida integratsiyalashgan tarbiyaviy modelni nazariy asoslash va amaliy ishlab chiqish.

Tadqiqotning vazifalari:

- Sport va musiqaning rivojlanishga ta'sirini tahlil qilish
- Integratsiyalashgan yondashuv nazariyasini o'rganish
- Tarbiyaviy modelning tuzilmasini ishlab chiqish
- Amaliy amalga oshirish mexanizmlarini tavsiya etish
- Pedagogik sharoitlar va istiqbollarni aniqlash

Tadqiqotning ilmiy yangiligi: Sport va musiqa vositalarining pedagogik sinergiyasiga asoslangan kompleks tarbiyaviy model yaratish.

1. NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR

1.1. Integratsiyalashgan yondashuv nazariyasi

Integratsiya (lotincha "integratio" - tiklash, to'ldirish) - turli qismlar, elementlar yoki tizimlarni bir butun holatga keltirish jarayoni.

Ta'limda integratsiya turlari:

1. Predmetlararo integratsiya:

- Turli fanlarni bog'lash
- Umumiy mavzu va muammolar
- Interdissiplinar loyihalar

2. Faoliyat integratsiyasi:

- Turli faoliyat turlarini birlashtirish
- Kompleks mashg'ulotlar
- Ko'p jihatli yondashuv

3. Texnologik integratsiya:

- Turli metodlar va vositalar sintezi
- Innovatsion texnologiyalar qo'llash
- Multimedia va interaktiv yondashuvlar

Integratsiyaning pedagogik tamoyillari:

a) Bir-birini to'ldirish (komplementarlik):

- Sport va musiqa o'zaro boyitadi
- Har birining kuchli tomonlari qo'llanadi
- Kompleks ta'sir

b) Sinergiya:

- Birgalikda ta'sir kuchliroq
- $1+1>2$ effekti
- Yangi sifat paydo bo'lishi

c) Sistemlilik:

- Yaxlit tizim yaratish
- Barcha elementlar o'zaro bog'liq
- Ierarxik tuzilma

d) Maqsadga yo'nalganlik:

- Aniq pedagogik maqsadlar
- Har tomonlama rivojlanish
- Shaxs shakllanishi

1.2. Sport va musiqaning pedagogik asoslari

SPORT PEDAGOGIKASI:

1. Jismoniy tarbiya nazariyasi:

- P.F. Lesgaft: Jismoniy tarbiyaning ilmiy asoslari
- L.P. Matveyev: Sport treningi nazariyasi
- V.K. Balsevich: Ontokineziologiya

Asosiy prinsiplar:

- Izchillik va sistemlilik
- Progressivlik (bosqichma-bosqich kuchaytirish)
- Sikllilik (davr va bosqichlar)
- Individual yondashuv
- Sog'lomlashtirish yo'naltirilganligi

2. Sport psixologiyasi:

- Motivatsiya va maqsad qo'yish
- Irodaviy xislatlar (sabr, qat'iyat)
- Raqobat va g'alaba psixologiyasi
- Jamoaviy ruh va hamkorlik
- Stress va bosim bilan kurash

3. Sport fiziologiyasi:

- Muskullar va skelet tizimi rivojlanishi
- Yurak-qon tomir sistemasi mustahkamlanishi
- Nafas olish apparatining yaxshilanishi

- Umumiy jismoniy qobiliyat oshishi

MUSIQA PEDAGOGIKASI:

1. Musiqa ta'limi nazariyasi:

- D.B. Kabalevskiy: Musiqa pedagogikasi
- B.V. Asafev: Musiqa intonatsiyasi nazariyasi
- E. Jacques-Dalcroze: Ritmika va harakatlar

Asosiy prinsiplar:

- Emotsional ta'sir
- Badiiy tafakkurni rivojlantirish
- Estetik madaniyat shakllantirish
- Ijodiy qobiliyatlarni ochish
- Milliy va umuminsoniy qadriyatlar

2. Musiqa psixologiyasi:

- Musiqa qobiliyatlari (eshitish, ritm, xotira)
- Emotsional intellekt
- Ijodiy tafakkur
- Kommunikativ ko'nikmalar
- Estetik zavq

3. Musiqa fiziologiyasi:

- Neyromusiqiy ta'sir
- Miya faoliyatini stimulyatsiya qilish
- Psixosomatik salomatlik
- Motorika va koordinatsiya

1.3. Sport va musiqaning o'zaro bog'liqligi

UMUMIY XUSUSIYATLAR:

1. Ritm:

- Sportda: Harakatlar ritmi, nafas ritmi, qadamlar ritmi
- Musiqada: Musiqa ritmi, metrik pulsatsiya
- Umumiylik: Vaqt tashkil etish, koordinatsiya

2. Koordinatsiya:

- Sportda: Tana qismlarining uyg'unligi
- Musiqada: Qo'l va quloq koordinatsiyasi
- Umumiylik: Sensomotor integratsiya

3. Disiplin va tartib:

- Sportda: Trening rejimi, qoidalar
- Musiqada: Muntazam mashq, texnika
- Umumiylik: Maqsadga erishish yo'li

4. Emotsional ifodalilik:

- Sportda: Jismoni va ruhiy ekspressiya

- Musiqada: Badiiy ifoda va his-tuygʻu

- Umumiylik: Shaxsni ochish

5. Jamoaviy faoliyat:

- Sportda: Jamoa sporti (futbol, basketbol)

- Musiqada: Ansambl, orkestr, xor

- Umumiylik: Hamkorlik, kommunikatsiya

ILMIY TADQIQOTLAR:

1. Neyrofiziologik tadqiqotlar:

- Musiqa miya faoliyatini oshiradi

- Sport neyrogen plastiklikni stimulyatsiya qiladi

- Birgalikda: Kognitiv funktsiyalarning yanada rivojlanishi

2. Psixologik tadqiqotlar:

- Musiqa sportchilarning psixologik holatini yaxshilaydi

- Sport musiqiy ijrochilarning chidamliligini oshiradi

- Birgalikda: Emotsional barqarorlik

3. Pedagogik tadqiqotlar:

- Sport-musiqa dasturlari har tomonlama rivojlanishni taʼminlaydi

- Integratsiyalashgan yondashuv oʻquvchilarning qiziqishini oshiradi

- Sinergik effekt: Yuqori pedagogik samaradorlik

AMALIY MISOLLAR:

a) Gimnastika va musiqa:

- Badiiy gimnastika

- Ritmik gimnastika

- Musiqa hamrohligida mashqlar

b) Raqs va sport:

- Sport raqs

- Baletda atletizm elementlari

- Brayk-dans va akrobatika

c) Musiqa va yugurish:

- Marafonchilar uchun ritm

- Kardio mashqlar musiqada

- Motivatsiya va samaradorlik

2. INTEGRATSIYALASHGAN TARBIYAVIY MODELNING TUZILMASI

2.1. Modelning maqsad va vazifalari

STRATEGIK MAQSAD:

Yosh avlodni jismonan sogʻlom, ruhan yetuk, intellektual rivojlangan, ijodiy faol va ijtimoiy moslashgan, har tomonlama barkamol shaxs sifatida tarbiyalash.

TAKTIK MAQSADLAR:

1. Jismoniy rivojlanish:

- Sogʻlom jismoniy holat
- Harakat koʻnikmalari va qobiliyatlari
- Jismoniy sifatlar (kuch, chidamlilik, tezlik, moslashuvchanlik)

2. Ruhiy-emotsional rivojlanish:

- Emotsional intellekt
- Psixologik barqarorlik
- Ijobiy oʻz-oʻzini anglash
- Estetik zavq va his-tuygʻu

3. Intellektual-kognitiv rivojlanish:

- Diqqat va xotira
- Tafakkur va tasavvur
- Ijodiy qobiliyatlar
- Muammolarni hal qilish koʻnikmalari

4. Ijtimoiy-kommunikativ rivojlanish:

- Hamkorlik va jamoaviy ruh
- Kommunikatsiya koʻnikmalari
- Liderlik va masʼuliyat
- Ijtimoiy moslashuvchanlik

5. Maʼnaviy-axloqiy tarbiya:

- Milliy va umuminsoniy qadriyatlar
- Axloqiy normalar va tamoyillar
- Vatanparvarlik va milliy gʻurur
- Mehnat va ijodga hurmat

VAZIFALAR:

Pedagogik vazifalar:

- Integratsiyalashgan oʻquv dasturlari yaratish
- Zamonaviy metodlar va texnologiyalar qoʻllash
- Malakali pedagoglar tayyorlash
- Sifatli moddiy-texnik baza

Tashkiliy vazifalar:

- Sport-musiqqa toʻgaraklari va seksiyalar
- Tadbirlar va festivallar tashkil etish
- Ota-onalar va jamoatchilik bilan hamkorlik
- Boshqa muassasalar bilan aloqa

Ilmiy-metodologik vazifalar:

- Tadqiqotlar olib borish
- Metodikalar ishlab chiqish
- Tajribalarni umumlashtirish
- Nashrlar va koʻrsatmalar

2.2. Modelning tarkibiy komponentlari

MODEL SXEMASI:

[KIRISH KOMPONENTI]↓[ASOSIY JARAYON KOMPONENTI]↓[NATIJA KOMPONENTI]↓[BAHOLASH VA MONITORING]

1. KIRISH KOMPONENTI:

a) Diagnostika:

- Jismoniy rivojlanish darajasi
- Musiqa qobiliyatlari
- Psixologik xususiyatlar
- Qiziqish va motivatsiya

b) Maqsad qo'yish:

- Individual maqsadlar
- Guruh maqsadlari
- Qisqa va uzoq muddatli rejalar

c) Shart-sharoitlar yaratish:

- Moddiy-texnik baza
- Kadrlar tayyorlash
- Tashkiliy tartiblar

2. ASOSIY JARAYON KOMPONENTI:

a) Yo'nalishlar:

i) Sport faoliyati:

- Umumiy jismoniy tayyorgarlik
- Sport turlari (yengil atletika, gimnastika, o'yinlar)
- Sog'lomlashtiruvchi mashqlar
- Sport tanlovlar va musobaqalar

ii) Musiqa faoliyati:

- Musiqa asoslari va savodxonligi
- Cholg'u chalish yoki xor
- Musiqa tinglash va tahlil
- Konsert va festivallar

iii) Integratsiyalashgan faoliyat:

- Sport-musiqa to'garaklar
- Ritmik gimnastika va raqs
- Musiqa hamrohligida jismoniy mashqlar
- Birgalikda sport-musiqa tadbirlar

b) Metodlar va texnologiyalar:

i) Pedagogik metodlar:

- Amaliy mashq
- Ko'rgazmali ta'lim

- O‘yin metodlari
 - Loyihali ta’lim
 - ii) Zamonaviy texnologiyalar:
 - Multimedia vositalar
 - Audio va video yozish
 - Mobil ilovalar (trening, ritm)
 - Virtual mashg‘ulotlar
 - iii) Interaktiv metodlar:
 - Guruh ishlari
 - Master-klasslar
 - Trening va seminarlar
 - Tanlov va festivallar
 - c) Tashkiliy shakllar:
 - i) Darslar va mashg‘ulotlar:
 - Integratsiyalashgan darslar
 - Sport-musiqqa to‘garaklar
 - Individual konsultatsiyalar
 - Sektsion mashg‘ulotlar
 - ii) Tadbirlar:
 - Sport-musiqqa bayramlar
 - Tematik kontsertlar va musobaqalar
 - Flashmob va ijodiy aksiyalar
 - Xayriya va ijtimoiy loyihalar
 - iii) Tanlov va festivallar:
 - Maktab ichki tanlovlar
 - Shahar va viloyat festivallari
 - Respublika darajasidagi tadbirlar
 - Xalqaro loyihalar
3. NATIJA KOMPONENTI:
- a) Jismoniy natijalar:
 - Sog‘lom jismoniy holat ko‘rsatkichlari
 - Sport yutuqlari
 - Sog‘lom turmush tarzi ko‘nikmalari
 - b) Musiqqa natijalari:
 - Musiqqa qobiliyatlari rivojlanishi
 - Ijrochilik mahorati
 - Estetik madaniyat
 - c) Shaxsiy-ijtimoiy natijalar:
 - Emotsional intellekt oshishi

- Kommunikativ ko'nikmalar
- Jamoaviy faoliyat tajribasi
- O'z-o'ziga ishonch

4. BAHOLASH VA MONITORING:

a) Diagnostik baholash:

- Boshlang'ich diagnostika
- Oraliq nazorat
- Yakuniy baholash

b) Kriteriylar:

- Jismoniy rivojlanish ko'rsatkichlari
- Musiqa yutuqlari
- Shaxsiy o'sish
- Ijtimoiy faollik

c) Vositalar:

- Testlar va anketalar
- Kuzatish va tahlil
- Konsert va musobaqa natijalari
- Portfolio

2.3. Pedagogik sharoitlar

Modelning samarali amalga oshirilishi uchun zarur sharoitlar:

1. Tashkiliy-pedagogik sharoitlar:

- Aniq dastur va reja
- Malakali pedagoglar jamoasi
- Sport va musiqa mutaxassislarining hamkorligi
- Ilmiy-metodologik qo'llab-quvvatlash

2. Moddiy-texnik sharoitlar:

- Zamonaviy sport zali
- Musiqa xonasi va cholg'ular
- Audio va video texnikalar
- Kontsert va sport maydonlari

3. Psixologik sharoitlar:

- Ijobiy muhit
- O'zaro hurmat va qo'llab-quvvatlash
- Kreativlik va ijodkorlikka ruxsat
- Muvaffaqiyatlarni nishonlash

4. Ijtimoiy sharoitlar:

- Ota-onalar qo'llab-quvvatlashi
- Jamoatchilik ishtirok etishi
- Boshqa muassasalar bilan hamkorlik

- Ommaviy axborot vositalarida yoritish

3. AMALIY AMALGA OSHIRISH MEKANIZMLARI

3.1. Dasturlar va loyihalar

DASTUR 1: "SPORTCHI-MUSIQACHI" (6-10 yosh)

Maqsad: Bolalarda sport va musiqa qiziqish uyg'otish, asosiy ko'nikmalarni shakllantirish.

Tarkibi:

- Hafta: 2 kun sport (gimnastika, o'yinlar) + 2 kun musiqa (xor, ritmika)
- Integratsiya: Musiqa hamrohligida jismoniy mashqlar, raqs elementlari

Repertuar:

- Ritm mashqlari
- Bolalar qo'shiqlari va o'yinlari
- Xalq raqs elementlari
- Sport bayramlari

DASTUR 2: "RITM VA HARAKAT" (11-14 yosh)

Maqsad: Sport va musiqa ko'nikmalarini rivojlantirish, ijodiy qobiliyatlarni ochish.

Tarkibi:

- Badiiy gimnastika yoki raqs sporti
- Cholg'u chalish yoki xor
- Sport-musiqa to'garaklar
- Loyihali faoliyat

Loyihalar:

- Sport-musiqa taqdimotlar yaratish
- Flashmob tashkil etish
- Video klip yaratish
- Xayriya kontsert-musobaqalar

DASTUR 3: "BARKAMOL AVLOD" (15-18 yosh)

Maqsad: Professional yo'nalish, liderlik va jamoaviy faoliyat.

Tarkibi:

- Maxsus sport turlari (futbol, basketbol, voleybol orkestri)
- Ijrochilik mahorati (ansambl, guruh)
- Trenerlik va dirijyorlik elementlari
- Ijtimoiy loyihalar

Faoliyat:

- Sport-musiqa jamoalar yaratish
- Katta tadbirlar tashkil etish
- Yoshlar bilan ishlash (ustoz-shogird)
- Tanlov va festivallar

3.2. Tadbirlar tizimi

HAFTALIK TADBIRLAR:

- Sport-musiqqa to'garaklar
- Birgalikda mashg'ulotlar
- Ochiq darslar

OYLIK TADBIRLAR:

- Tematik kontsert-musobaqalar
- Sport-musiqqa kechalari
- Ustalar bilan uchrashuv

Fasliy TADBIRLAR:

- "Bahor melodiyasi" sport bayrami
- "Yozgi ritm" festivali
- "Kuz simfoniyasi" musobaqasi
- "Qishqi olimpiada" kontsert-marafon

YILLIK TADBIRLAR:

- "Sportchi-musiqachi" yil tanlovi
- Sport-musiqqa olimpiadasi
- Xalqaro hamkorlik loyihalari
- Yil yakuniy gala-konsert

3.3. Monitoring va baholash tizimi

BAHOLASH ASPEKTLARI:

1. Jismoniy rivojlanish:

- Antropometrik ko'rsatkichlar (bo'y, vazn, GMI)
- Jismoniy sifatlar (kuch, tezlik, chidamlilik, moslashuvchanlik, koordinatsiya)
- Funktsional holat (yurak-qon tomir, nafas)
- Sport yutuqlari (musobaqalar, rekordlar)

2. Musiqqa rivojlanishi:

- Musiqqa qobiliyatlari (eshitish, ritm, xotira)
- Ijrochilik mahorati
- Repertuar hajmi
- Konsert faoliyati

3. Shaxsiy-ijtimoiy rivojlanish:

- Emotsional intellekt (empathy, o'z-o'zini boshqarish)
- Kommunikativ ko'nikmalar (hamkorlik, liderlik)
- Ijodiy qobiliyatlar (kreativlik, tashabbus)
- Ijtimoiy faollik (loyihalar, volontyorlik)

BAHOLASH METODLARI:

a) Kvantitativ (miqdoriy):

- Testlar va normativlar

- Reyting va ball tizimi
- Statistik tahlil
- Grafik va diagrammalar
- b) Kvalitativ (sifat):
- Kuzatish va tavsif
- Portfolio (yutuqlar to'plami)
- Video va foto dokumentatsiya
- Shaxsiy hikoyalar
- c) Ekspert baholash:
- Murabbiylar fikri
- Musiqa pedagoglari bahosi
- Psixologik diagnostika
- Ota-onalar mulohazasi

4. MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

4.1. Asosiy muammolar

1. Kontseptual muammolar:

- Sport va musiqani birlashtirish g'oyasining yangiligi
- Aniq metodikalar kamligi
- Ilmiy asoslanganlik etishmasligi

2. Tashkiliy muammolar:

- Ikki soha mutaxassislarini birlashtirish qiyinligi
- Vaqt va jadval muammosi
- Moddiy-texnik baza etishmasligi
- Moliyalashtirish muammosi

3. Kadrlar muammosi:

- Sport-musiqa integratsiyasini tushunadigan pedagoglar kamligi
- Malaka oshirish imkoniyatlari cheklanganligi
- Hamkorlik madaniyati rivojlanmaganligi

4. Metodologik muammolar:

- Integratsiyalashgan dasturlar yo'qligi
- Baholash mezonlari aniq emasligi
- Ta'lim materiallari etishmasligi

4.2. Yechim yo'llari

1. Ilmiy-tadqiqot yo'nalishi:

- Kompleks ilmiy tadqiqotlar
- Eksperimental dasturlar sinab ko'rish
- Xalqaro tajribani o'rganish
- Monografiya va maqolalar nashr etish

2. Kadrlar tayyorlash:

- Maxsus kurslar va treninglar
- Sport va musiqa pedagoglarining birgalikda malaka oshirishi
- Стажировка va tajriba almashish
- Metodik birlashma yaratish

3. Dastur ishlab chiqish:

- Har bir yosh guruh uchun maxsus dasturlar
- Metodologik qo'llanmalar
- Video va audio materiallar
- Onlayn resurslar

4. Moddiy-texnik ta'minot:

- Davlat dasturlari va grantlar
- Xususiy sponsorlar jalb qilish
- Xalqaro fondlar va tashkilotlar bilan hamkorlik
- Ota-onalar qo'llab-quvvatlashi

5. Targ'ibot va ommalashtirish:

- OAV orqali targ'ib qilish
- Ochiq tadbirlar va festivallar
- Ijobiy tajribalarni tarqatish
- Ijtimoiy tarmoqlarda faollik

5. XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON KONTEKSTI

5.1. Xalqaro tajriba

1. AQSh:

- "Music and Movement" dasturlari maktablarda
- NFL (futbol ligasi) va simfonik orkestrlar hamkorligi
- Universitetlarda sport va san'at fanlarining integratsiyasi

2. Finlyandiya:

- Ta'limda kompleks yondashuv
- "Liikkuva koulu" (harakatlanuvchi maktab) loyihasi
- Sport va musiqa har kunlik ta'lim dasturida

3. Yaponiya:

- "Taiso" (gimnastika-ritmika) an'analari
- Maktablarda sport klublar va musiqa ansambllarining hamkorligi
- Milliy bayramlarda sport-musiqa tadbirlari

4. Rossiya:

- Badiiy gimnastika va musiqa yuqori darajasi
- Sport va san'at maktablarining birgalikda faoliyati
- Federal dasturlar va loyihalar

5.2. O'zbekiston sharoitida qo'llash

Milliy xususiyatlar:

1. Madaniy meros:

- O'zbek milliy raqs va musiqa boy an'analari
- Sport o'yinlari (kurash, chavg'on)
- Bayram va marosimlar madaniyati

2. Ta'lim tizimi:

- Maktablarda jismoniy tarbiya va musiqa darslari
- Sport maktablari va musiqa maktablari tarmog'i
- Mahalla va jamoat tashkilotlari faolligi

3. Davlat qo'llab-quvvatlashi:

- Sog'lom avlod konsepsiyasi
- Sport-sog'lomlashtirish dasturlari
- Madaniyat va san'atni rivojlantirish strategiyasi

Integratsiya imkoniyatlari:

a) Milliy raqs va sport:

- Lazgi, yalli va boshqa raqslarning atletik xususiyatlari
- Xalq o'yinlari va musiqa

b) Maqom va jismoniy harakat:

- Maqom qismlari turli harakatlar bilan
- Usul (ritm) va jismoniy mashqlar

c) Bayramlar va tadbirlar:

- Navruz, Mustaqillik kuni va boshqa bayramlarda sport-musiqa tadbirlari
- Mahalla festivallari

6. *ISTIQBOLLAR VA TAKOMILLASHTIRISH*

6.1. Qisqa muddatli istiqbollar (1-3 yil)

1. Pilot loyihalar:

- Bir nechta maktablarda eksperimental dasturlar
- Natijalarni to'plash va tahlil qilish
- Muvaffaqiyatli tajribalarni tarqatish

2. Kadrlar tayyorlash:

- Treninglar va seminarlar
- Metodologik materiallar
- Pedagoglar uchun qo'llanmalar

3. Moddiy-texnik baza:

- Zamonaviy sport-musiqa xonalari
- Texnika va cholg'ular
- Kontsert va sport maydonlari ta'mirlash

6.2. O'rta muddatli istiqbollar (3-7 yil)

1. Keng miqyosda joriy etish:

- Barcha viloyatlarda dastur

- Turli turdagi ta'lim muassasalarida
 - Maktab va maktabdan tashqari ta'lim
2. Ilmiy markaz yaratish:
- Sport-musika pedagogikasi bo'yicha tadqiqotlar
 - Dissertatsiya ishlari
 - Xalqaro konferentsiyalar
3. Professional sport-musika guruhlari:
- Respublika darajasidagi ansamblar
 - Xalqaro tanlovlar va festivallar
 - Brendlar va yulduzlar

6.3. Uzoq muddatli istiqbollar (7+ yil)

1. Milliy model:

- O'zbekistonda o'ziga xos sport-musika ta'lim tizimi
- Dunyo miqyosida tan olingan model
- Boshqa mamlakatlar tajribasi

2. Madaniy ta'sir:

- Yosh avlodning sog'lom va ijodiy rivojlanishi
- Jamiyatda sport va san'atga qiziqish oshishi
- Milliy madaniyatning rivojlanishi

3. Xalqaro maqom:

- O'zbekiston sport-musika ta'limida yetakchi
- Xalqaro loyihalar va hamkorlik
- Ekspert va konsultant sifatida

XULOSA

Sport va musika vositalari orqali yosh avlodning rivojlanishida integratsiyalashgan tarbiyaviy modelni ishlab chiqish tadqiqoti quyidagi xulosalarga olib keladi:

1. Nazariy asoslangan yondashuv: Sport va musikaning pedagogik, psixologik va fiziologik jihatdan o'zaro bog'liqligi va sinergik effekti ilmiy jihatdan asoslangan. Integratsiyalashgan yondashuv har tomonlama rivojlanish uchun samarali vositadir.

2. Kompleks rivojlanish: Model yosh avlodni jismoniy, ruhiy-emotsional, intellektual-kognitiv, ijtimoiy-kommunikativ va ma'naviy-axloqiy jihatdan yaxlit rivojlantirishni ta'minlaydi.

3. Sinergik effekt: Sport va musikaning birgalikdagi ta'siri har birining alohida ta'siridan kuchliroq. Bu pedagogik sinergiya o'quvchilarning ko'p jihatli qobiliyatlarini ochadi.

4. Amaliy amalga oshirish: Ishlab chiqilgan model konkret dasturlar, loyihalar, tadbirlar va baholash tizimi bilan amaliy jihatdan amalga oshirilishi mumkin.

5. Milliy o'ziga xoslik: Model O'zbekistonning boy milliy sport va musiqa an'alarini hisobga oladi va zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan boyitadi.

6. Istiqbollilik: Model dastlabki eksperimentdan boshlab, butun respublika miqyosida joriy etish va xalqaro darajada tan olinishgacha rivojlanish potentsialiga ega.

Yakuniy fikrlar: Sport va musiqa - bu nafaqat jismoniy va estetik tarbiya vositalari, balki yosh avlodni har tomonlama, uyg'un, barkamol shaxs sifatida shakllantirishning kuchli pedagogik instrumentlaridir. Ularning integratsiyasi zamonaviy jamiyat talablariga to'liq javob beradigan, ilmiy asoslangan, amaliy samarali va milliy-madaniy jihatdan boyitilgan tarbiyaviy tizim yaratish imkonini beradi. Bunday yondashuv nafaqat individual shaxslarning, balki butun jamiyatning sog'lom, ijodiy va farovon rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. - Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasining "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonuni. - Toshkent, 2015.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. - T.: Ma'naviyat, 2008.
4. Lesgaft P.F. Fizicheskoe vospitanie detey. - M.: Pedagogika, 1952.
5. Matveyev L.P. Teoriya i metodika fizicheskoy kultury. - M.: Sport, 2008.
6. Kabalevskiy D.B. Kak raskazyat detyam o muzyke. - M.: Prosveshenie, 1989.
7. Teplov B.M. Psihologiya muzykalnyh sposobnostey. - M.: Nauka, 1947.
8. Jacques-Dalcroze E. Rhythm, Music and Education. - London: Dalcroze Society, 1921.
9. Rajabov I. Musiqa ta'limi metodikasi. - T.: O'qituvchi, 2015.
10. Xamroyev N. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. - T.: O'qituvchi, 2010.
11. Abdullayeva D. Zamonaviy musiqa pedagogikasi. - T.: Noshir, 2018.
12. Petrushin V.I. Muzykalnaya psixologiya. - M.: Akademicheskii proekt, 2008.
13. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. - Basic Books, 1983.
14. Hallam S., Cross I., Thaut M. The Oxford Handbook of Music Psychology. - Oxford University Press, 2016.
15. Karageorghis C.I., Terry P.C. Inside Sport Psychology. - Human Kinetics, 2011.